

Tilburg University

Prioriteiten voor het rechtssysteem

Barendrecht, J.M.

Published in:
Ars Aequi

Publication date:
2008

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Barendrecht, J. M. (2008). Prioriteiten voor het rechtssysteem. *Ars Aequi*, 57(4), 279.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Prioriteiten voor het rechtssysteem

AA 2008, nummer 4, p.279

Recht lijkt van boven te komen. We hebben het over ‘de wetgever’ alsof daar iemand zit die weet wat goed is en aan wie we peilloze eerbied verschuldigd zijn. Tussen de plichtplegingen door is goed te horen dat we het soms eigenlijk maar een schlemiel vinden, die net niet snapt waar het in het leven echt om draait, die wetjes voor incidenten maakt en die te veel in het politieke spel verstrikt is.

Laten we eens aan de andere kant beginnen, dachten we in Tilburg. Wat voor recht hebben mensen eigenlijk nodig? Interessant genoeg is die vraag nog maar weinig gesteld. Er is geen encyclopedie waarin staat in welke behoeften de rechtsstaat voorziet. Burgerlijke wetboeken en wetboeken van strafvordering beginnen meteen te regelen, in plaats van eerst even te vertellen waar al die regels en interventies nu eigenlijk voor zijn.

We vonden zes manieren om de behoefte aan recht te achterhalen zonder dat we zelf de hele wereldbevolking hoeven te interviewen.¹ In een aantal landen (Angelsaksische landen, Nederland, Duitsland, Bulgarije, China) is onderzoek gedaan naar de rechtsproblemen die burgers ervaren. Hoe vaker een probleem voorkomt hoe groter de behoefte aan recht waarschijnlijk is. Consumentenproblemen, arbeidskwesties en echtscheiding komen overal ter wereld vaak voor. Sommige van die onderzoeken geven ook aan hoe zwaar ze die problemen vinden, en dat was onze tweede indicator. Ten derde keken we naar 16 landen voor welke problemen ze gespecialiseerde rechters aanbieden.

De behoefte aan recht heeft waarschijnlijk ook iets te maken met de omvang van belangen die mensen willen beschermen. Met enig abstractievermogen is te schatten hoe groot de belangen zijn die mensen gemiddeld in hun leven plegen te verwerven: in land, huis, familierelaties, werkverhoudingen, ondernemingen en beleggingen bijvoorbeeld. Interessant is ook welke anderen die belangen kunnen bedreigen en hoe mensen hun belangen tegen die bedreigingen kunnen beschermen met prikkeldraad, verzekering, of andere maatregelen. Waar mensen zelf tegen lage kosten veiligheidsmaatregelen kunnen nemen, hebben ze het recht immers minder nodig. Ten slotte dachten we dat afhankelijkheid relevant is. Economen hebben daarvoor een maatstaf bedacht: relatiespecifieke investeringen. Je bent afhankelijker van een ander in een relatie naar mate je meer in die relatie geïnvesteerd hebt. Dat maakt de prijs van de relatie verbreken hoog.

Het patroon dat zo zichtbaar wordt is preciezer dan dat mensen strafrecht en privaatrecht nodig hebben. Basale persoonlijke veiligheid (agressie van buitenstaanders, van mensen uit de omgeving, en bescherming tegen arrestatie) scoorde het hoogst in ons onderzoek, samen met bescherming in de twee belangrijkste relaties waarin mensen investeren. Dat zijn gezin en werk, met name als die relaties worden verbroken (echtscheiding, ontslag, maar ook erfrecht). Bescherming van eigendomsrechten, in het bijzonder land en huizen, staan eveneens hoog op de lijst. Dit geldt in het bijzonder voor ‘post conflict’ situaties en in situaties waarin eigendomsrechten onzeker zijn door grootschalige migratie naar de steden in combinatie met slechte registratie. Als

¹ Barendrecht, Kamminga & Verdonshot, Priorities for the Justice System: Responding to the Most Urgent Legal Problems of Individuals, Tisco Working Paper 001-2008, <http://ssrn.com/abstract=1090885>

eigendomsrechten eenmaal algemeen worden gerespecteerd, zoals in Nederland, worden ze minder een probleem.

Iets minder urgent zijn problemen in verband met gebruik van onroerend goed, zoals huur en pacht. Dan komen burenerelaties (waaronder in veel landen conflicten over water) en bescherming tegen ongevallen door een goed functionerend onrechtmatige daadsrecht. Pas daarna komen consumentenproblemen en problemen rond schulden. Ze komen wel vaak voor, maar gemiddeld zetten ze het leven van mensen niet op zijn kop.

Deze methodiek geeft misschien geen volledig beeld. We keken naar individuen. Bescherming van investeringen in bedrijven is uiteraard ook belangrijk, en naar mate mensen rijker worden zijn pensioenen en beleggingen waarschijnlijk ook steeds meer een issue, hoewel die problemen nog nauwelijks impact hadden in ons onderzoek. In ontwikkelingslanden zijn kwesties van toegang tot diensten en markten waarschijnlijk ook urgent, net als discriminatie van vrouwen of groepen van de bevolking.

Opvallende afwezige is trouwens bescherming tegen de overheid. Zelfs sociale zekerheid is niet echt een top juridisch probleem. Waarschijnlijk zijn overheden die sociale zekerheid geven meestal ook vrij netjes in het verstrekken ervan.

Het is zinvol om de behoefte aan recht goed te analyseren. Zo kun je prioriteiten stellen. Voor mijn eigen vak, het privaatrecht, lijkt bescherming van mensen in de duurrelaties waarin ze zoveel investeren bijvoorbeeld heel wat belangrijker dan de finesses van de ingebrekestelling. Het strafrecht zou meer aandacht kunnen besteden aan veiligheid en voorkoming van recidive.

Toegang tot recht is kostbaar om te realiseren. Dus is het nodig om eerst de belangrijkste dingen goed te regelen.